

Стратегически предизвикателства пред правната регулация в съвременната информационна среда

Богдана Стоянова

Процесът на глобализация започва да заема все по-голяма част от обществения живот, търсят се все повече начини за скъсяване на дистанцията и премахване на националните граници. Развитието на информационните технологии засилва процеса на прехвърляне на обществени отношения във виртуалното пространство, което е съпроводено с улеснен достъп до информация. Тенденцията е да се формира единно информационно пространство. С глобализацията на обществото започват да се изследват и създават все повече начини за комуникация между хората, различни от традиционно установените до сега - чрез използването на имейли, социални мрежи, приложения на смартфони и т.н. Електронната среда отдавна е алтернатива на медиите - чрез електронните издания на вестниците, радиото и телевизията и с големите информационни сайтове. Безпристрастно информационно пространство са личните страници, блогове и форуми, в което пространство десетки хора обменят опит или черпят такъв от комуникация с другите.

Виртуалната правна реалност предоставя среда за реализация на правните норми и осигурява действието на част от правните регулативни механизми. В нея възникват субективни права, юридически задължения и правни състояния. Правните норми се реализират чрез комплексни производства въз основа на множество норми. Правните действия пораждат повече от едно правоотношение, като всяко едно от тях се развива самостоятелно и в голяма степен независимо от останалите.¹

Виртуалната среда или още електронна среда не изключва действието на традиционното право и правни институции, но към тях навлизат нови понятия като електронна търговия, електронно банкиране, електронно гласуване, електронна демокрация. Сключването на договори в условията на електронна търговия разкрива редица особености по отношение доказване на волеизявленията, идентификация на страните и съдържание на договора.² Електронното гласуване е част от електронната демокрация, за последната няма легално определение, но тя не е нов вид демокрация, в съвременното общество тя стои най-близо до формите на пряката демокрация. При нея е различен начинът на участие на гражданите при функционирането на държавния апарат и държавата като цяло. При правилно работещо демократично общество достъпът до информация е значително улеснен, лесно се провеждат дискусии, както на

---

¹ Кискинов, В. Функции на виртуалната правна реалност, София, 2014, сп. „Съвременно право“, № 3

² Христова, В. Договор, сключен в рамките на електронна търговия: уредба на електронната търговия в правото на защита на потребителите. – В: Европейско договорно право – потребителски договори. Съставители: М.Пашке, В.Павлова, Т.Пиперков. София, 2010. УИ „Св. Климент Охридски“, с.253

местно, така и на национално ниво. С въвеждането на електронна демокрация на правните субекти ще се даде възможност да изразят мнение и намерение, да го реализират и да получат видими резултати, като се избегнат ограниченията при традиционната демокрация. Необходимо е да се формира квалифицирано гражданско общество, което да бъде активна страна при вземане на решения и осъществяване на управлението.

Преходът към електронна демокрация би трябвало да стане поетапно, без напълно да заменя традиционните форми на участие на гражданите в политическия живот. Положителните моменти в тази насока са значителни – чрез въвеждане на електронна демокрация би се възстановило общественото доверие в институциите, би се засилила увереността на гражданите в способността им сами да определят своето бъдеще, би се засилил гражданския контрол при изпълнение на взети решения, проблемите на гражданите да станат приоритетни за управляващите.

Добър пример в тази насока е Швейцария, където дигитализацията при законодателния процес е разрешена чрез въвеждането на електронното гласуване. Използването му датира от 2000 година, и е в резултат на растящата нужда на избирателите от мобилност – да могат да упражнят правото си на глас без значение от местонахождението си. Електронното гласуване е въведено като допълнително към традиционното – чрез пускане на бюлетините в урни.³ В Естония също всички избиратели имат право да упражнят своето право на глас по електронен път.

Електронната демокрация дава право на гражданите да участват пряко във вземането на решения, свързани с тях и техните нужди, а не това да се предоставя само в ръцете на силните на деня лобистки групи. По лесен и достъпен начин би се проучил актуален дискуссионен въпрос, възможността за широко обществено разискване излиза на преден план, както и лесното инициране на същото. Сегашните форми на гражданско участие в управлението биха могли да преминат към дигитализация – вместо да се събират само подписи на хартиен носител, това би могло да се случи и в електронна среда чрез специални приложения за смартфони или да се създаде сайт, в който всеки да може да посочи своята активна позиция. Трябва да бъде предвиден механизъм за защита на личните данни, както и лесна идентификация на гражданите, не на последно място и да се засили сигурността на връзките, дори в домашна среда.

Дигитализацията на администрацията у нас значително изостава от тази в социален аспект. Необходимо е приложение да се намерят механизми, с които това положение да се промени – да се въведат правилно функциониращи механизми за електронен парламент; електронно правителство; електронно правосъдие; електронно управление; електронно законодателство; електронни избори; електронно гласуване; електронен референдум; електронни консултации; електронни изследвания; електронни петиции. Новите технологии позволяват на страните да осъществяват правнорелевантно поведение, дори когато се намират неизвестно къде една спрямо

---

³ Glaser, A. Der elektronisch handelnde Staat, E-Legislation, E-Government, E-Justice, Цюрих, 2015, стр. 270

друга.⁴ Въвеждането на служебно уведомяване от страна на институциите по електронен път все още е далечна идея за повечето области на страната.

Новите отношения, които се създават между страните в електронна среда не са добре регламентирани. Те биват приравнявани на традиционни такива, като по този начин се губят част от ценностните им качества. Съществено качество е регистрацията на всички процедури, извършвани в електронна среда, както и резултатите от тях. При извършване на действия и участие в правоотношения в електронната действителност биха се изключили част от традиционните пороци при сключването на договори – грешка в страните, грешка в количеството, качеството на продукта или вида му. Начинът за установяване на лицето, страна по правоотношението и нарушението, извършено по повод на него е лесноосъществим. Така би се получила една лесно управлявана и устойчива действителност.

Рискът от компютърни престъпления би се намалил чрез създаването на единна база данни за електронна идентификация на лица с оглед по-голяма сигурност – чрез използването на биометрични данни като пръстови отпечатыци и изображения на лицето. Снемането на пръстови отпечатыци се явяват своеобразни лични данни, тъй като те обективно съдържат уникални данни за физическите лица и позволяват тяхното точно идентифициране. Би се предотвратило незаконно използване на чужди данни с цел сключване на неизгоден за страната договор и повлияване негативно върху интересите ѝ. Ограничаване неприкосновеността на личните данни би трябвало да бъде облечено във формата на закон с цел предотвратяване на злоупотреби и намаляване риска от престъпления в електронна среда. Необходимо е да се създаде законодателство, с което да се гарантира по-голяма сигурност в оборота, и същевременно да се предвидят механизми за насърчаване хората да използват възможностите на електронната среда.

Въпросът за правна регулация в съвременната информационна среда трябва да бъде изследван на наднационално ниво, тъй като при нея нямаме ясно определена държавна граница и територия. При правилно и подходящо регулиране, електронната среда ще създаде благоприятни условия за едно пълноценно, нормално, завършено и законосъобразно развитие на правоотношенията.

---

⁴ Кискинов, В. Новите качества на правото в информационното общество